

Вишківська Ванда Болеславівна, кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, доцент
кафедри теорії та історії педагогіки

Шикиринська Олександра Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

УДК: 378.1

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СВІТЛІ ІДЕЙ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті на основі об'єктивного аналізу наукової літератури і проведеного на базі загальноосвітніх шкіл міст Києва та Вінниці дослідження пропонуються змістові, методичні та організаційні шляхи удосконалення професійної педагогічної підготовки вчителів початкової школи, зорієнтованої на реалізацію ідей Концепції НУШ. Акцентовано на поліпарадигмальному потенціалі особистісно орієнтованого підходу, який може розглядатися як своєрідна побудова освітнього процесу (зі специфічними цілями, змістом, технологіями), орієнтованого на розвиток і саморозвиток особистості майбутнього вчителя, на його навчання вибору освітніх пріоритетів та побудові індивідуальних освітніх маршрутів.

Доведено важливість наскрізного запровадження ІКТ в освітній галузі, яке має набути системного характеру і посприяти значному розширенню можливостей педагога в умовах глобальної інформаційної революції, а також формуванню ключових технологічних компетентностей.

Актуалізовано значущість належного програмового забезпечення психолого-педагогічної підготовки, яка передбачає формування фундаментальних предметних і людинознавчих знань, комунікативних умінь та

компетенцій, сприяє особистісному та професійному розвитку майбутнього педагога.

Зосереджено увагу на продуктивності використання у процесі фахової підготовки вчителів початкової школи інтерактивних методів навчання, які дозволяють розвивати креативність, системність та гнучкість мислення.

Ключові слова: *професійна підготовка вчителя початкових класів, Концепція НУШ, модернізація вищої педагогічної освіти, інноваційні технології, інтерактивні методи навчання, особистісно орієнтований підхід*

Вышковская Ванда Болеславовна

Шикиринская Александра Васильевна

Особенности профессиональной подготовки учителей начальной школы в свете идей Концепции Новой украинской школы

В статье на основе объективного анализа научной литературы и проведенного на базе общеобразовательных школ городов Киева и Винницы исследования предлагаются содержательные, методические и организационные пути совершенствования профессиональной педагогической подготовки учителей начальной школы, ориентированной на реализацию идей Концепции НУШ. Акцентируется на полипарадигмальном потенциале личностно ориентированного подхода, который может рассматриваться как своеобразное построение образовательного процесса (со специфическими целями, содержанием, технологиями), ориентированного на развитие и саморазвитие личности будущего учителя, на его обучение выбора образовательных приоритетов и построении индивидуальных образовательных маршрутов.

Доказана важность сквозного внедрения ИКТ в сфере образования, которое должно приобрести системный характер и способствовать значительному расширению возможностей педагога в условиях глобальной

информационной революции, а также формированию ключевых технологических компетенций.

Актуализирована значимость надлежащего программного обеспечения психолого-педагогической подготовки, которая предусматривает формирование фундаментальных предметных и человековедческих знаний, коммуникативных умений и компетенций, способствует личностному и профессиональному развитию будущего педагога.

Сосредоточено на производительности использования в процессе профессиональной подготовки учителей начальной школы интерактивных методов обучения, которые позволяют развивать креативность, системность и гибкость мышления.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителя начальных классов, Концепция НУШ, модернизация высшего педагогического образования, инновационные технологии, интерактивные методы обучения, личностно ориентированный подход

A.V.Shykyrynska,

V.B.Vyshkivska

**Peculiarities of professional training of primary school teachers
on the basis of the ideas of the Concept of the New Ukrainian School**

The article considers content, methodological and organizational ways of improving the professional pedagogical training of primary school teachers, focused on implementing ideas of the Concept of the New Ukrainian School. It is based on an objective analysis of the scientific literature and a recent study in comprehensive schools in the cities of Kyiv and Vinnytsia. The emphasis is on the polyparadigmatic

potential of the personality-oriented approach, which can be considered as some kind of constructing the educational process (with specific goals, content, technologies), focused on the development and self-development of the future teacher, his / her preparing to choose educational priorities and to form individual educational routes.

The importance of the end-to-end ICT introduction in the educational field, which should acquire a systematic character and contribute to a significant expansion of the teacher`s opportunities in the global information revolution, as well as to the formation of the key technological competences, is proved.

It is actualizes the importance of the proper software for psychological and pedagogical training, which provides for forming the fundamental subject and anthropological knowledge, communicative abilities and competencies, promotes the future teachers` personal and professional development.

It is paid attention to the productivity of using interactive teaching methods, which allow developing creativity, systematic and flexibility of thinking in the process professional training of primary school teachers.

Keywords: Concept of the New Ukrainian School, innovative technologies, interactive teaching methods, modernization of higher pedagogical education, personality-oriented approach, professional training of the primary school teacher

Актуальність проблеми. XXI ст. – це епоха всесвітнього розвитку людства, бурхливого науково-технічного прогресу. Усі ці глобальні зміни пред’являють суспільству нові запити та вимоги щодо організації освіти. Наразі соціум потребує професійну, конкурентоспроможну та компетентну молодь, яка вміє швидко адаптуватися в нестабільних умовах, є здатною до самостійного вибору сфер діяльності, самореалізації та саморегуляції. Життєвий успіх особистості – це позитивний результат діяльності, що досягається на основі стратегії і тактики, системи моральних цінностей та мотиваційної сфери.

Відтак, актуалізується необхідність здійснення модернізації освітнього процесу, що, передусім, полягає в переході від мети накопичування знань до

формування в учнів системних компетентностей. Значущими при цьому стають усі структурні рівні системи освіти, зокрема, й початкова ланка. Адже, сучасна школа потребує вчителів початкової школи, здатних не тільки збагатити учнів комплексом передбачених програмою знань, умінь і навичок, але й забезпечити реалізацію їхнього творчого потенціалу на основі особистісного розвитку, навчити молодших школярів способів набуття знань, створювати умови для ефективного формування багатомірної свідомості, здатності особистості, що розвивається, розуміти, мислити, діяти. Утіленням сучасних освітніх стандартів стала концепція «Нової української школи». Головне її правило – це співпраця і взаєморозуміння, тобто важливість дослухатися до думки кожного, не боятися висловлювати власні міркування, учитися критично мислити. Але зміни в навчальних закладах, у першу чергу, залежать від розвитку фахівців, які б могли втілювати в практичну діяльність сучасні освітні технології, найефективніші результати педагогічного досвіду. У цих умовах національна система освіти стала перед необхідністю значного підвищення професійної компетентності вчителів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень. Особливостям підготовки вчителів початкової школи, розробці відповідного навчально-методичного забезпечення та Типових освітніх програм (НУШ 1 та НУШ 2) присвячені праці О.Савченко, Н.Бібік, Л.Оніщук, В.Мартиненко, Р.Шиян та ін. Різні аспекти досліджуваної проблеми представлені в наукових доробках В.Вишківської, В.Бурової, Л.Калініна, Г.Матєєва, О.Онаць, М.Шевцова, О.Шикиринської та ін. Зокрема, Л. Оніщук, здійснюючи емпіричний прогноз щодо реалій та перспектив розвитку Нової української школи, акцентує на важливості наявності мотивації, сформованості комплексної компетентності та відповідальності у вчителя щодо розвитку Нової української школи.

Проблемі професійної підготовки майбутніх учителів до роботи з молодшими школярами присвячені праці С. Мартиненко, І. Новик, С. Світлич, О. Титунь, Л. Хомич, Л.Хоружа та ін. Зокрема, світоглядно методологічну підготовку вчителів початкової школи розглядав В.Ковальчук, дидактична

розкрита в працях О.Савченко; розробленням технологічної складової підготовки майбутніх учителів початкової школи займалась Л.Коваль, підготовкою до педагогічної взаємодії – О.Матвієнко.

Водночас, недостатньо представленим у наукових джерелах залишається питання професійної підготовки вчителів молодшої школи до роботи в умовах реалізації Концепції Нової української школи та аналізу вже отриманих результатів її впровадження. Спробі його розв'язання і присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Нова освітня парадигма, яка наразі вже активно впроваджується в українських школах, розроблена відповідно до розвитку сучасного світового суспільства, його запитів та має на меті: - навчити швидкісній комунікації; - виховувати відповідальність та самостійність особистості; - формувати в учнів розуміння світової економіки зі спільним ринком; - навчити переходу від традиційної форми праці до цікавих проектів; - формувати стійке бажання бути громадянином своєї держави та зберігати національну культуру в умовах глобалізації. А також сформувати в учнів такі компетентності:

- спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математичну компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-комунікаційну компетентність;
- вміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність і підприємливість;
- екологічну компетентність;
- соціальну та громадянську компетентності;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;
- екологічну грамотність та здоровий спосіб життя [0, с. 17].

Очевидно, що такі завдання може реалізувати тільки інноваційно підготовлений педагог.

Проаналізуємо концептуально значущі для професійної підготовки майбутнього вчителя вимоги, адже поділяємо думку Т. Калюжної, яка вважає, що саме визначення чітких та правильних вимог до майбутніх учителів є одним із важливих чинників їхньої професійності [0].

Т. Шестакова наголошує на тому, що професійне зростання майбутнього педагога забезпечується самовдосконаленням як процесом і результатом творчого, цілеспрямованого, самостійного руху до вершин розвитку. Аутоспрямованість, самостійність, усвідомленість, творчий характер, інтегративність стають провідними механізмами самореалізації та виховання [0].

О.Шпак, В.Вишківська, Н.Примаченко у статті «Використання особистісно орієнтованих технологій в професійній підготовці майбутніх педагогів» вказують на те, що «професійність будь-якого педагогічного колективу та майбутнього педагога – це найбільш повне розкриття можливостей і здібностей студента (учня), розвиток його неповторної індивідуальності, шляхом використання особистісно орієнтованих технологій навчання» [0]. Учені доводять, що в умовах особистісно орієнтованого навчання, вчитель якісніше виконує свої функції, ніж в умовах традиційного педагогічного процесу. Адже за нової парадигми вчитель виступає не просто транслятором знань, а організатором активної та пізнавальної діяльності учнів.

В. Ледньов також вважає особистісно орієнтоване навчання запорукою успішної підготовки майбутніх фахівців. Учений наголошує, що під час розробки цієї системи навчання, педагогам варто орієнтуватися на такі психічні процеси особистості, як: мислення, сприйняття інформації, пам'ять, саморегуляція, сприймання, здатність керувати своїми емоціями. Також важливо враховувати рівень обізнаності у певній галузі знань, рівень загального розвитку та особливості характеру, темпераменту особистості [0].

Своєю чергою, В.Вишківська В. зауважує, що основу професійної підготовки педагога складає психолого-педагогічна підготовка, яка передбачає формування глибоких людинознавчих знань, комунікативних умінь та

компетенцій у сфері людських відносин. Реалізація такого підходу здійснюється через вивчення, крім традиційних навчальних дисциплін, порівняльної педагогіки, основ педагогічної майстерності, соціальної психології та інших навчальних дисциплін, які визначаються з урахуванням особливостей спеціальностей [0], а також через забезпечення їх інтегративності та багатоаспектності змісту.

А оскільки сучасне високотехнологічне суспільство потребує фахівця, який є не тільки різнобічно розвинутою особистістю, але й спеціалістом, спроможним швидко адаптуватися до нових освітніх інновацій та розв'язувати професійні задачі за допомогою засобів інформаційних технологій [0], то підвищенню ефективної та якісної підготовки майбутніх педагогів, зокрема розвиткові таких якостей у студентів, як суб'єктність та компетентність, якнайкраще сприяє процес технологізації навчання [0].

Акцентуємо і на тому, що процеси євроінтеграції та глобалізації пред'являють більш складні вимоги до діяльності вчителя початкової школи, насамперед у галузі конструювання навчальної інформації, організації її подачі за допомогою новітніх засобів навчання. Зростання наукової, а разом з нею і навчальної інформації ускладнює процесі підготовки фахівців у ЗВО, викликаючи ряд протиріч між вимогами до вчителя початкової школи і швидким старінням знань, особливо спеціальних, між об'ємом інформації та термінами навчання в вищій школі. Одним із засобів подолання цих протиріч є подання певної частини інформації за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Майбутні вчителі початкової школи по-різному ставляться до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Одні самі, ще будучи студентом, створюють технічні засоби навчання завдяки своїм науково-технічним здібностям; інші легко освоюють і впроваджують сучасні технології в освітньому процесі початкової школи, скажімо, під час педагогічної практики; треті не вміють використовувати такі технології. Вирішенню зазначеної проблеми буде сприяти особистісно орієнтований та

компетентнісний підхід до студентів, створення сприятливого освітнього середовища в ЗВО, що, в свою чергу, буде сприяти ефективному впровадженню ідей Нової української школи [0].

Філософія НУШ також наголошує, що освіта неможливо без звернення до особистості. Справа лише в тому, яку роль відіграє особистість в цьому процесі - роль цілі чи засобу. Традиційна освіта, що ставить за мету функціональної, предметно-речової освіченості людини, використовує особистість у вигляді засобу, спирається на механізми мотивації, ціннісного орієнтування, смислопошуку як на свого роду рушійні сили досягнення заданих ззовні цілей. Розвиток же самих цих особистісних "механізмів", "функцій" відбувається в даному випадку попутно, в тій мірі і в тих аспектах, в яких вони виявляються необхідними, затребуваними для соціальної орієнтації індивіда.

Особистісно орієнтована освіта навпаки розглядає механізми особистісного існування людини - рефлексію, смислотворчість, вибірковість, відповідальність, автономність та ін. як самоціль освіти, досягненню якої в кінцевому рахунку підпорядковані його змістовні і процесуальні компоненти. Ефективність засвоєння при цьому власне предметного змісту зростає завдяки тому, що цей зміст знаходить тепер якісно новий особистісний сенс, виступає як зміст і середовище становлення особистісного досвіду індивіда. І що є особливо значущим для вчителя початкової школи, що має працювати в умовах НУШ, особистісна орієнтація освіти вимагає пошуку інших підстав для проектування навчального процесу, які не зводяться лише до заздалегідь встановленої моделі особистості.

Важливими аспектами особистісно орієнтованого навчання, за допомогою якого майбутній вчитель вчиться досягати поставлених цілей, Полат Є.С. вважає співробітництво та різнорівневість навчання і зауважує, що за філософською і психологічною суттю така система навчання сприяє інтелектуальному розвитку особистості, її самостійності, толерантності, гармонійної співпраці з іншими [0].

Конкретним джерелом розвитку особистості майбутнього вчителя початкової школи можуть виступати різні сфери його життєдіяльності. Сфера інтелектуально-пізнавального пошуку, якщо такий перетворюється в пошук знання, наділеного особистісним сенсом при використанні проблемного підходу у викладанні дисциплін загально педагогічної та методичної підготовки [25] чи з використанням ментальних карт [26]; в процесі комунікативно-діалогічної діяльності, якщо така веде до вироблення і апробації власної життєвої позиції; у сфері емоційно-особистісних проявів при пошуку особистісних смислів, виробленні і переживанні ціннісних аспектів різних дій і відносин. Ймовірно, також найважливішим джерелом особистісного досвіду є апробація нових ролей, творчості в сфері вибору життєвих цілей, проектів, способів самореалізації.

Освітній процес початкової школи, який в умовах НУШ стає сферою особистісного досвіду, знаходить адекватні цьому досвіду риси: відкритість учням всіх аспектів цього процесу - цілей, змісту, вибору методів і форм, оцінки результатів; відома непередбачуваність ходу і продуктів навчальної діяльності, що досягається завдяки якісно новим властивостям педагогічних засобів – їх дискусійності, імітації, рольового моделювання.

Близькою до наведеної є думка Шевельова О. Б., який переконує, що професійна компетентність формується завдяки розвитку таких якостей особистості, як: логічне мислення, організованість, акуратність, пунктуальність, комунікабельність у поєднанні зі стійкою системою моральних цінностей. Учений також звертає увагу на те, що у сучасному освітньому процесі особливо акцентується увага на самостійну навчальну роботу, у процесі якої майбутній педагог не лише набуває професійних знань та вмінь, а й відбувається формування емоційно-ціннісного ставлення до предмета діяльності [0].

За необхідне вважаємо зауважити, що самостійність – одна з базових якостей, якими має володіти сучасний учитель початкової школи, оскільки в

Концепції НУШ акцентується на збільшенні можливостей для прояву вчителем самостійності та творчості.

На значущості самостійної роботи як необхідної складової професійної підготовки студентів наголошували такі педагоги-дослідники: О.Савченко, І.Друзь, В.Буряк, Л.Жарова, М.Данилов, В.Козаков, В.Паламарчук, П.Підкасистий та ін.

Зокрема, І.Друзь зазначає, що самостійна робота студента в усіх її проявах є функцією активізації його пізнавальної та творчої діяльності. Підготовка конкурентоспроможних та висококваліфікованих фахівців неможлива без самостійної роботи майбутніх педагогів, адже вона спрямована на стимулювання їхнього професійного зростання та виховання творчої активності [0].

П.Підкасистий самостійну роботу розуміє «як дидактичний засіб навчання, штучну педагогічну конструкцію, яка активізує пізнання [0].

Цікаву думку висловлює В.Козаков, який вказує, що самостійна робота студентів – це специфічний вид навчальної діяльності, головною метою якого є формування самостійності як провідної якості особистості, а також сприяння виробленню певних умінь, знань і навичок, які можна застосовувати на практиці [0].

За необхідне вважаємо зазначити, що формування у студентів уміння самостійно навчатися – одне з основних завдань у підготовці вчителя НУШ.

Одним із засобів вирішення цієї проблеми є навчально-методичні комплекси дисциплін, електронні освітні ресурси, де повинна бути представлена система самостійної роботи студента з дисципліни, включаючи завдання для самоконтролю, поточного і підсумкового контролю.

Значні резерви має практико-орієнтована підготовка студентів - майбутніх учителів початкової школи. Відповідно до цього однією з найгостріших проблем є принципово інша організація педагогічних практик, без чого неможливо здійснити сучасні завдання модернізації освіти.

Можна виділити коло основних проблем, пов'язаних з організацією педагогічної практики у вузі: недостатня кількість годин, відведених на практику в навчальних планах; в навантаженні викладачів мало годин відведено на відвідування студентів, що проходять практику; небажання вчителів школи приймати на практику студентів в силу великої додаткового навантаження і низьку оплату; низька поінформованість вчителів про конкретні цілі і завдання практики і недосконалість їх підготовленості до роботи зі студентами в плані розвитку професійних компетенцій; неузгодженість теоретичної підготовки у вищому навчальному закладі і шкільної практики.

Подолання перерахованих вище проблем криється, на наш погляд, в співробітництві вищої педагогічної та початкової загальноосвітньої школи. Очевидно, що завдання формування професійних компетенцій майбутнього вчителя не може вирішуватися тільки в стінах педагогічного вузу і силами тільки вузівських викладачів. Школа як основний замовник нового вчителя повинна неминуче залучатися до процесу професійної підготовки студента.

2020 рік уже засвідчив перші результати впровадження ідей «Нової української школи». Проаналізуємо їх на прикладі проведеного впродовж вересня-жовтня міні-дослідження (спостереження, опитування та бесіди) з групою вчителів початкової школи м.Києва та м.Вінниці. Всього в опитуванні взяли участь 43 вчителя. Опитування здійснювалося дистанційно за допомогою анкети, створеної в Google-формі.

Отже, Концепцією НУШ пропонується новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Для того, щоб зрозуміти, наскільки сучасні вчителі усвідомлюють відмінність між компетентністю та ЗУН, що довгий час ставилися за мету в українській школі, було запропоновано запитання: «Чим компетентність молодшого школяра відрізняється від знань, які він отримує в освітньому процесі?» Пропонувалися такі варіанти відповідей: а) компетентність являє собою вміння застосовувати набуті знання на практиці; б) компетентність є значно ширшим поняттям, одним із компонентів якого є знання; в)

компетентність та знання не мають суттєвих відмінностей; г) знання є основою для набуття учнем компетентності.

Розподіл відповідей вчителів можна бачити на рис.1.

Рис 1. Розподіл відповідей учителів на запитання про відмінність між знаннями, що отримують молодші школярі в освітньому процесі, та компетентностями

Як бачимо, правильну відповідь дали лише 45,1% респондентів.

Наступним було запитання про специфіку організації процесу виховання в умовах Нової української школи. Нас цікавило, як оцінять вчителі вимогу його наскрізної реалізації. Варіанти відповідей були такі: а) буде зменшувати ефективність засвоєння молодшими школярами знань; б) немає потреби здійснювати під час уроків; в) сприятиме формуванню цілісної особистості; г) складно реалізувати, враховуючи інші вимоги НУШ.

Як розподілилися відповіді вчителів, можна бачити на рисунку 2.

Рис 2. Розподіл відповідей на запитання щодо реалізації процесу виховання в Новій українській школі

З розподілу відповідей вчителів на дане питання бачимо, що 46,8% респондентів розуміють, що наскрізність процесу виховання сприятиме формуванню цілісної особистості; 31,4% опитаних, які відповіли, що складно реалізувати наскрізність, також усвідомлюють ефективність такого підходу, проте потребують додаткової інформації щодо практичних порад у реалізації. Вчителям же, які вибрали інші варіанти (немає потреби здійснювати виховання під час уроків, буде зменшувати ефективність засвоєння молодшими школярами знань), на нашу думку, можна поради глибше розібратися з концептуальними положеннями передового педагогічного досвіду у питанні взаємопов'язаності та взаємозумовленості процесів розвитку, навчання та виховання молодшого школяра.

Для того, щоб з'ясувати, яких знань учителям не вистачає для ефективної реалізації вимог НУШ, було запропоновано таке запитання: «Укажіть, якими педагогічними технологіями, видами, методами навчання молодших школярів Ви хотіли б оволодіти». Пропонувалися такі варіанти відповідей: а) інтегроване навчання; б) проблемне навчання; в) інтерактивні методи навчання; г) педагогіка партнерства; д) ІКТ-технології. Вчителі мали змогу обрати декілька

варіантів із запропонованих, тому у відсотковому відношенні сума не дорівнює 100%. Розподіл відповідей можна бачити на рисунку 3.

Рис 3. Розподіл відповідей вчителів початкової школи щодо знань, яких вони потребують задля успішної реалізації вимог НУШ

Як бачимо з розподілу, сучасні вчителі найбільше потребують знань у сфері інтегрованого навчання та ІКТ- технологій (67,8% та 62,1%). Також потребують інформації у сфері реалізації педагогіки партнерства та проблемного навчання (46,7% та 32,5%).

Наступне запитання анкети мало на меті з'ясувати розуміння вчителями правильної ієрархії мотивів молодшого школяра. У запитанні пропонувалося обрати варіант, який найбільшою мірою відображає їхні погляди на навчання в початковій школі без оцінок (хоча, згідно Концепції НУШ, оцінки рекомендовано не ставити в першому класі). Пропонувалися такі варіанти: а) навчання без оцінок буде неефективним, оскільки в учнів зникне мотивація до навчання; б) навчання без оцінок можливе, але за умови заміни оцінок іншими видами заохочень (наприклад, наклейки або «смайлики»); в) за умови організації вчителем сприятливого освітнього середовища оцінки не є обов'язковими; г) оцінки заважають ефективному опануванню учнями компетентностями, оскільки знижується пізнавальний інтерес.

Розподіл відповідей на дане запитання можна бачити на рисунку 4.

Рис 4. Розподіл відповідей вчителів початкової школи щодо їхніх поглядів на навчання без оцінок.

Як можемо бачити, навчання у початковій школі без оцінок вважають неефективним 36,4% вчителів, а навчання без оцінок можливим бачать 27,1% респондентів за умови заміни оцінок іншими видами заохочення молодших школярів до навчання. Вважаємо, що таку відповідь обрали вчителі, схильні до авторитарного стилю спілкування; насторожує відсоток таких учителів. За умови організації вчителем сприятливого освітнього середовища не бачать оцінки обов'язковими 26,3% респондентів. Думаємо, що це саме та категорія вчителів, які будуть більше зусиль спрямовувати на організацію позитивного освітнього середовища, що буде задовольняти пізнавальну потребу молодшого школяра. 10,2% респондентів вважають, що оцінки заважають опануванню молодшими школярами компетентностями. Очевидно, логіка міркувань цієї категорії учителів базується на правильному розумінні ієрархії мотивів – якщо пріоритетним є пізнавальний мотив до навчання, то це буде більш ефективно впливати на розвиток, а значить, і формування компетентностей молодшого школяра. А якщо соціальний (оцінка), яка ще і додатково заохочується

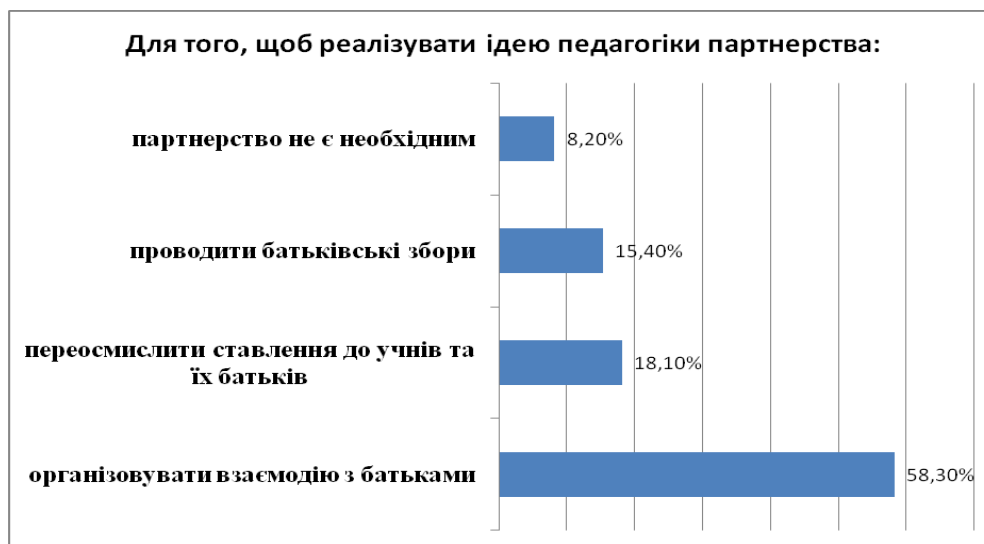

батьками, то пізнавальний мотив займає другу позицію в ієрархії мотивів учня, що, безперечно, значно зменшує ефективність впливу отриманих знань на розвиток та формування компетентностей.

Варто зазначити, що у відповідях на запитання передбачалося з'ясувати ставлення вчителів саме до оцінок, а не до оцінювання, адже, відсутність оцінок не виключає оцінювання, що полягає у словесному схваленні результату дій учня. Отриманий результат можемо пояснити саме ототожненням деякими вчителями цих понять.

З'ясували ми і готовність учителів до реалізації ідеї педагогіки партнерства. Було запропоновано обрати один із варіантів, що передбачав таку спрямованість дій: а) організувати взаємодію з батьками; б) вчителю переосмислити ставлення до учнів та їхніх батьків і сприймати їх як рівноцінних учасників освітнього процесу; в) проводити батьківські збори, під час яких інформувати батьків про успішність та вихованість учнів; г) партнерство не є необхідним, оскільки лише вчитель може вибудувати освітню траєкторію учня.

Розподіл відповідей представлено на рисунку 5.

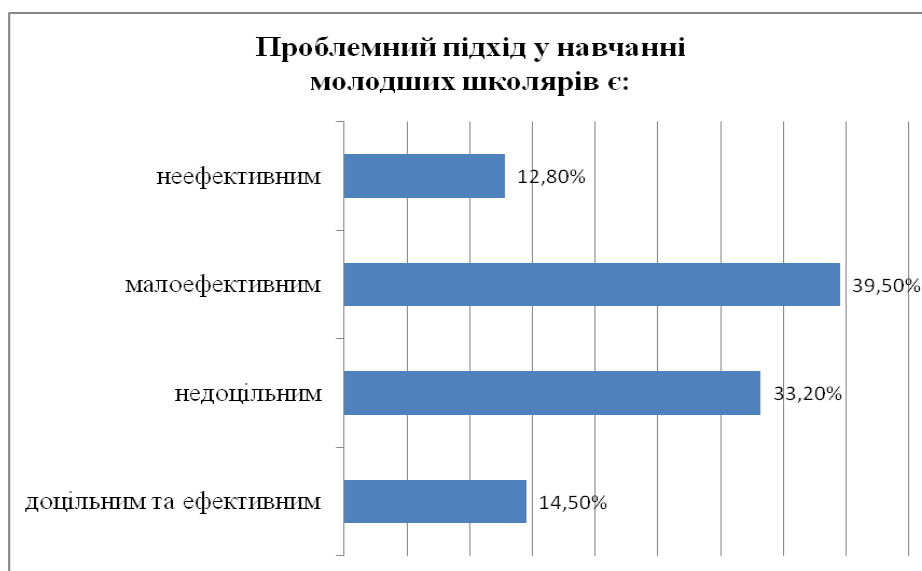

Рис. 5. Відповіді вчителів на запитання щодо реалізації ідеї педагогіки партнерства.

Як бачимо з рисунка, більшість з опитаних учителів (58,3%) реалізацію ідеї партнерства бачать у організації взаємодії з батьками. Така відповідь є

неповною, оскільки в основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця не лише між учителем і батьками, а між учителем, учнем і батьками, у якій учні виступають рівноправними учасниками освітнього процесу. Неважливість партнерства в освітньому процесі визнають 8,2% респондентів.

Для того, щоб з'ясувати розуміння вчителями необхідності використання проблемного підходу у навчанні молодших школярів, було запропоновано такі варіанти відповідей: а) він є доцільним та ефективним; б) є недоцільним; в) є малоефективним; г) є неефективним. Як розподілилися відповіді вчителів можна бачити на рисунку 6. Аналізуючи результати, можна стверджувати, що лише 14,5% опитаних вважають використання проблемного підходу у навчанні молодших школярів доцільним та ефективним. 39,5% вчителів обрали варіант б), 33,2 % - варіант в), а 12,8 % респондентів вважають, що використання проблемного підходу у навчанні молодших школярів є неефективним. У ході подальших бесід з учителями з'ясувалося, що недоцільним проблемний підхід вчителі вважають саме у навчанні молодших школярів, оскільки їм необхідно засвоїти основи різних наук, а проблемне навчання є часозатратним і малоефективним за рахунок переповненості класів. Розподіл відповідей вчителів можна бачити на рисунку 6.

Рис. 6. Відповіді вчителів на запитання щодо доцільності та ефективності використання проблемного підходу у навчанні молодших школярів.

Отримані результати довели, що вчителі мають певні труднощі у розумінні і впровадженні ідей Нової української школи. А відтак, актуалізується необхідність створення нового методичного ресурсу для вчителів початкової школи; проведення теоретичних і практичних заходів з іншими учасниками освітнього процесу тощо. У цьому контексті ми цілком розділяємо думку О.Савченко, яка наголошує, що нові цілі і функції діяльності вчителя передбачають його фундаментальну психологічну дидактико-методичну підготовку, цифрову грамотність. А для цього потрібно здійснити чимало структурних і змістових змін у його підготовці (інтеграція дидактики і часткових методик, неперервна педагогічна практика, оволодіння педагогічною діагностикою та ін.). Загалом, підготовка майбутніх учителів початкових класів вимагає більш чіткої і послідовної прив'язки до потреб основного замовника – школи, де сучасний вчитель є класоводом, багатопредметником, психологом, соціальним захисником дитини та соціальним партнером батьків.

Висновки. Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у контексті ідей Нової української школи вимагає внесення певних змін у її зміст та способи організації. Зокрема:

- впровадження в освітній процес методів інтерактивного навчання (проведення проблемних лекцій, а саме - використання методу «питання-відповідь»; проведення презентацій, рольових і ділових ігор, кейс-методів, «мозкової атаки», які сприяють розвитку активності, творчості, креативності педагога; «круглих столів», «творчих майстерень», на яких студенти в ході обговорення вирішують важливі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань; використання технології «перевернутого навчання» тощо);

- проведення семінарів-практикумів, майстер-класів, тренінгових занять, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи;

- широке використання електронних освітніх ресурсів, мультимедійних ресурсів у процесі читання лекцій і проведення практичних занять, електронних і різних видів опорних конспектів лекцій, надання студентам навчальної інформації на електронних носіях тощо;

- використання елементів імітації, рефлексії, релаксації в ході окремих практичних занять;

- використання нових підходів до контролю і оцінювання досягнень студентів, які забезпечують їх об'єктивність і надійність.

Відтак, якісні зміни в освітньому процесі неможливі без переосмислення ролі вчителя початкової школи, який має стати важливою рушійною силою для створення якісної національної системи освіти та реалізації нового підходу до сучасного освітнього процесу, що впроваджує інноваційну діяльність та має на меті духовне збагачення кожної індивідуальності.

Список використаної літератури:

1.Вишківська В. Б. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова. 2014. С.180-182

2.Вишківська В. Б. Технологізація навчання у вищій школі як умова вдосконалення підготовки майбутнього вчителя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/11.pdf.pdf

3.В Вишківська, О Шикиринська. Організація процесу навчання в новій українській школі: теоретико-практичний аспект // Молодь і ринок, 2019. - № 11 (178) С. 115-119.

4.Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>.

5.Дрокіна А. С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/admin/Downloads/domtp_2016_5_10%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/domtp_2016_5_10%20(2).pdf)

- 6.Друзь І. М. Самостійна робота студентів як важливий чинник професійної підготовки майбутніх фахівців //Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2011. №30/31. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Pipo_2011_30-31_21.pdf
- 7.Збірник навчальних програм із загально-педагогічної підготовки // Л.Вовк, О.Падалка, Г.Панченко, А.Акусок. К.: Вид-во НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2011.
- 8.Калюжна Т. Г. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/2555/1/%D0%9D%D1%96%D0%B6%D0%B8%D0%BD.pdf>
- 9.Козаков В.А. Самостоятельная работа студента и ее информационно-методическое обеспечение : Учебное пособие К. : Вища школа, 1990. 112 с.
- 10.Концепція Нової української школи: Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство науки і освіти України. Київ, 2016. С. 16 - 17 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- 11.Леднев В. С. Содержание образования : сущность, структура, перспективы. 2-е изд., перераб. М.: Высшая школа, 1991. 224 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elib.pstu.ru/vufind/Record/RUPSTUbooks28299>
- 12.Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
- 13.Онищук Л. В. Нова українська школа: Реалії та перспективи // Український педагогічний журнал. 2018. №1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/ukrpj_2018_1_8.pdf
- 14.Пидкасистый П.И. Сущностная характеристика познавательной деятельности /Пидкасистый П.И. // Вестник высшей школы 1985. № 9. С. 35-39.
- 15.Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М.: Издательский центр «Академия», 1999. 224 с. . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.studmed.ru/polat-es-novye->

pedagogicheskie-i-informacionnye-tehnologii-v-sisteme-obrazovaniya_2acf2a8d0c8.html

16.О.Савченко. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи // Гірська школа українських Карпат. № 12-13 (2015). С.38-43

17.Шевельов О. Б. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / О. Б. Шевельов //Педагогічні науки. – Випуск 2 (88). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/25282/1/53.pdf>

18.Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/formuvannja-hotovnosti-majbutnikh-pedahohiv-do-profesiynoho-samovdoskonalennja.html>

19.Шпак О., Вишківська В., Примаченко Н. Використання особистісно орієнтованих технологій в професійній підготовці майбутніх педагогів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2014_5_3.pdf

20.Закон України про освіту <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

21.Концепція НУШ: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>

22.Концепція початкової освіти / О.Я.Савченко, Н.М.Бібік, В.О.Мартиненко та ін.. // Початкова школа. 2016. № 6. С. 1 – 4.

23.Державний стандарт: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

24.О. В. Шикиринська, В. Б. Вишківська. Google-clasroom як засіб формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкової школи // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. с. 75-78.

25. Шикиринська О. Проблемний підхід у формуванні математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи / О.Шикиринська,

В.Вишківська, Н.Родюк // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 17.Теорія і практика навчання та виховання. – Вип.30: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгманова, 2019. – С.212-216.

26. Шикиринська О.В., Вишківська В.Б., Александрович Т.В. Ментальні карти у розвитку математичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-18 квітня 2019 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця, 2019. Вип. 8. с. 183–185.